

2612

Sår, vårtor.

Var det aldrig så stora sår, så lade man bara på "grobla". Det hade sagesmannens mormor ordinerat. Hon hade också på sagesmannen "börat" bort

"stolsteget".

Vårtor. Dessa togs bort med "nockasnar", som lades på vårtorna. Man band ett snöre om och detta skulle man "antegen bränna opp'et elle grava (gräva) ner'et" Vårtor togs även bort "mä atter" (ärter) och "kåstade dum (kastade dem) i antegen joden elle brönnen". (Sagesmannen trodde det senare och "dä sulle va lika många atter sum våtter", trodde sagesmannen. Vårtor togs bort med fläsk. Närmare besked därom kunde ej sagesmannen ge.

Sår, vårtor.

"Grobla."

"Stolsteget".

Vårtor.

2612

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J:a
2

Födsel.

Födsel:iakttagel-

När någon fött barn, fingo de ej gå ut, förrän de varit i kyrkan. Såg man någon sådan ute, sade man: "Där ä den å den, ho ha inte vatt i körke". Och inte fingo de dessförinnan tala vid någon, och de skulle bära en nyckel på sig "å fecken" och lägga en knöv på tröskeln, när man steg över den. I kyrkan skulle prästen läsa en bön och hålla kvinnan i handen hela tiden han gjorde detta. Kvinnan fick ej gå fram i kyrkan utan stanna vid ingången och vid bönen falla på knä på en långbänk och skulle samtidigt ha en annan kvinna vid sin sida.

Kyrktagning.

2612

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J: f
3

Sjukdomar, botemedel.

Sjukdomar:

Blindtarmsinflammation kallades "tarmvre"
("tarmrev?" och gav man mot detta malörtsbrännvin,
som sagesmannen säger vara ett generellt medel mot
varjehanda sjukdomar.

"Tarmvre."
(blindtarmsinf.)

"Onna bettet" kunde man få, om man tog i en
slags växt, som sagesmannen skildrade ss. lågväxt, med "Onna bettet"
små, blå blommor, samlade i "börar" (borrar) likadana
som en kotte, då den är "utslagen" (dvs. torr och med
fröna utsläppta), och det hette, då man tagit i en
dylik växt: "Nu har du tagit i onna bettet".

2612

Slätter: "Taharen".

"Ta haren"

När man slog och mejade, sades man "ta haren" när det sista togs av. Sagesmannen hade som barn gjort invändning till äldre och sagt, att han ej sett någon hare. -"Jo, dä så du la", var svaret. Att taga de sista stråna tävlade man om.

2612

Linberedning.

Linet såddes Karolinadagen. När linet var moget (i oktober månad), så hette det: "i da sa vi ryska lin". Knoppen var utmärkt till djur och människor och medicin. "Att ryska" var att med roten rycka upp linet, vilket skedde i oktober. Linet bands samman i kärvar. Man lade buntar av uppryckt lin "i kors" och band dem samman med några linstrån i krysset. Linkärvarna hängdes sedan upp på en stång. "Den sum hade mäst kärva sa va likast." När det var torrt, repades linet dvs. knopparna repades av med linrepa. Samma dag man repat det, skulle det bredas ut. "Man så ut en plan, sum dä va bäst te å röta på", och där skulle det ligga, "tills dä hade tatt röta". Sedan togs det till "bastan", som då eldades med ved "lång sum han va" och man eldade mycket, så att den som inte var van

Linberedning.

Sådd.

Skörd.

Torkning.

Repning.

Utbredning.

Rötning.

"Bastan".

blev sjuk av värmen och röken. När man skulle ta sig in i bastan, fick man kröka sig och krypa utmed golvet fram och genast stänga dörren för att ej släppa ut värmen, som man var rädd om.

På trenne lag, "gällan", kallade "övergäll och undergäll" lades linet "sum ett bräe" (bräde). "Övergällan", som låg högre mot taket, sades ligga i "takhofsen". Så höll en man, som var van att "ella ongen" elda ugnen, på med att sköta denna i flera dagar eller som det hette "ella basta", vilket fick ske med försiktighet, för det kunde lätt hända, att det slog eld. När så linet var torrt, kunde man börja "bröta" (bryta). Lite lin sattes även på själva på själva ugnen, när den började svalna av. När så man började "bröta lin" så var "hören" (linet) styve" (styvt). Nu togs linet ut i "skjulet", där "linbrötera" stodo (linbråkorna).

Vid linbråkningen bjöds folk ihop, mest ungdomen, som deltog i arbetet, till "brötekalas" och då "vankades dä skummjölksust, ... pankak å fläsk. Å då va dä sköj" (lustigt). Och "bröta gick å dä klappade så dä hödes långa väga", och man arbetade tills "dä ble tosit å de så linet". Allt skulle "di bröta på kvällen ätte kaffedaks". Om man satt linet till tork

Övergäll och
undergäll"

"Bröta".

"Brötekalas"

i början av veckan, kunde man vanligen "bröta det" i slutet av veckan och arbetet måste gå undan, för det var brådska, ty grannarna i byn skulle också ha sitt lin i ordning. Vid "brötningen" to man ut en geva (en famn) i sänder å delade ut ett 'hunnsmaal' (hundsmål) till envar, ty man ville "bröta", medan det var värme i linet, och det frågades: "har du tatt öregällen än?" Det som vid brytningen föll av kallades "schäver". När linet var brutit hängdes det in på gällen i bastan till andra dagen. Då kom käringar ihop "fram på dan", och då satt man i "basteskjulet", och det var den dan för densa "skäktekalas" bättre mat än vanligt: "Skäktekalas" "rotamos å kött, å e söts pannekak å dä pratades å sköjades ." De som skäktade skulle, om det var "rek-tit" utmärkt bra ha 24-skelling" annars var det "attan skelling å en höralock" (dvs. en bunt skäktat lin) var. Det grova, som vid skäktning blev över, kallades "skäckefall" och togs av "somma" (somliga) inte till vara, men man kunde av det få "te mattevarp å grova mätter å täcken." Dan efter skäktningen skulle man häckla, vilket gjordes vanligen i något fähus. Häckling.

Då bad man vanligen ihop folk, ehuru ej så många, som

vid skäktningen, ty maten var dyr att hålla åt alltför många. Det fina vid häcklingen var "tågvre", av vilket man gjorde ett "vre", en fläta, som sedan hängdes upp på ett gäll på vinden och av vilket man tog efter hand, som man spann. Det övriga var "blåner" "sum di resste ut ur högen", som blev vid häcklingen. De fina "tågvrena" togs vid häcklingsarbetet upp i handen. Blånorna lades i en säck, och av dessa spann man även, eller skickades det till fabrik.

Till linland togs den allra finaste jord, man hade.

(Den som bröt mest skulle ha störst lock", "så dä va en kamp te få stöst hörlock å di skrek å ånade (ordnade) om att: ja ha brötat mäst, ja sa ha stöst hörlock")

2612

Golvrengörning.

På golvet lades gran- och enris. Golvet rengjordes vid t.ex. julrengörningen på följande sätt. Man "gnodde mä fin sjösand" och sopade golvet med fint granris (sådant som barren nyss fallit av). Golvet blev därav gult. Man sköljde det sedan och torkade med "vitamös" (vitmossa).

Golvrengörning

2612

Julen

Man fick ej på julen "julakvällen eller juladan" gå på besök i andra hus, för det hette alltid att "en få inte gå ut mä julen", utan då skulle det bjudas på vanligen "ust, brö å drecka" och en besökande kunde få en sked "måsse" (matspad av fläsk o.d.) på sig, då han kom i dörren, vilket sagesmannens mormor sades ha sagt till honom som liten "gå inte ut, då kan du få måsse!".

Julen (ej gå bort julkvällen och juladan).

2612

Gran, som ej fick fällas.

Vid Träslanda sades ha stått en stor gran, mycket gammal, som man ej fick hugga ned eller bryta av, trots att den stod "sönad" (sölnad), sedan åskan skagit ner i den "flera vänn" (flera gånger), tills den en vacker dag trillede i kull.

Gran, som ej fick
fällas.

⁶
Smalend
Frosta
Nassjö

uppg. av J. Rasmann

U: b

12

2612

ber. av Carl H. Karlsson
född 1869 i Nästjö

Olika slags jäst.

Olika slags jäst

Min mormor gick midsommarnatten och hämtade ur rinnande vatten och rörde till en deg, som skulle torka i solen. Sedan tog man av denna jäst litet till var sats, och skulle jästen räcka hela året till nästa midsommar. Kallades "messomarjäst".

"Messomarjäst"

En annan sorts jäst var "dreckajäst". Ur det kärll, i vilket man bryggt, hämtade man bottensatsen, sedan man druckit ur drickat och tillvaratog således den på "messomarjäst" rika bottensatsen. Denna fyllde man på flaskor.

"Dreckajäst".